

Předmluva k českému vydání

Tento soubor reportáží je výsledkem řady týdnů strávených v Iráku v letech 2003 a 2004. Později jsem tam byl ještě třikrát – naposledy v roce 2013. Po návratu jsem bral knihu do ruky, a ač nerad čtu sám sebe (nic nového se přeci nedozvím), procházel jsem ji stránku po stránce s myšlenkou, že bych možná měl něco změnit, dopsat nebo opravit. A pokaždé jsem nakonec uznal, že ne.

Co bych totiž mohl popsat jinak nebo nově? Další bombový útok, další mrtvoly, smrt, bolest, krev, bídu, konec nadějí? Polehávání na střeše jakéhosi bagdáského domu v nudném a ospalém čekání na hluk exploze? Kouření nelegální trávy nebo pití pokoutně koupené whisky vedle toho, co v hotelu Istar nebo Palestina bývalo kdysi skutečným bazénem? Návštěvu u cizích vojáků působících v Iráku? (Není to zajímavé téma.) Návštěvu v bagdáské márnici (byl jsem tam), v nemocnici (byl jsem tam), na hřbitově (byl jsem tam), v mešitě (byl jsem tam), v úkrytu šílených tajných bojovníků (i tam už jsem byl)?

Proč bych o tom měl psát ještě jednou, když by tato dopsaná slova zněla jako vtíravá mantra: stále tytéž fráze a obraty, tytéž hrozné zvuky, rytmy, a dokonce i stejná slova. Lépe už irácké příběhy nenapíšu, tím jsem si jist. Šokování lidským neštěstím mě vyčerpává, ničí srdce i rozum. Nechť proto tato kniha zůstane obrazem Iráku anno Domini 2003/2004. Život lidí se tam v zásadě nezměnil. Rozhodně ne k lepšímu.

Pokud jsem napsal, že přemíra lidského neštěstí ničí srdce i rozum, je to svatá pravda. Psaní o Iráku, a tedy připomínání

si nešťestí a utrpení, se v člověku usazuje jako ty nejsilnější jedy. Z oněch tří posledních návštěv Iráku byla jedna relativně klidná, druhá půl na půl a třetí „normální“ (první dvě byly podobné těm, o nichž píšu v této knize). Mého kolegu a opravdového přítele, fotografa Krzysztofa Millera, který se mnou v Iráku byl, přivedlo fotografování válečných konfliktů až na psychiatrickou kliniku, kde se léčí veteráni s posttraumatickými stresovými poruchami. Má víc zkušeností než leckterý voják. Krzysztof viděl mnohem víc válek než já, nikdo ale včas nepozná, kde leží hranice, za níž už začíná temnota depresí a strachu.

Možná je těch několik návštěv Iráku (plus ulice litevského Vilniusu ostřelované Sověty, plus první válka v Perském zálivu, plus chorvatský Vukovar, trocha Bosny, Kosovo, Pásmo Gazy) mojí, nevědomky zaregistrovanou hranicí toho, co vydržím. Možná jsem si bezděčně vybral sklenku whisky na dobrý spánek místo nemocničního lůžka a hrsti antidepresiv, aby člověk vůbec mohl usnout. Možná jsem se kdesi za hranicí vědomého prožívání vystrašil, a proto jsem k původním iráckým reportážím nedodal ani čárku. Pokud je to tak, děkuji Bohu za to, že se bojím.

Proč jsem tam tedy později jezdil? To jsem si uvědomil kdesi u iráckého města Karbalá, v domě stojícím v pustině, za jednoho větrného a studeného večera, kdy mi pouštní písek pronikal do očí a skřípal mezi zuby. Napadlo mě tehdy, že se mi zkrátka stýskalo. Proto jsem se vrátil. Po čem se mi stýskalo? To jsem nedokázal říct. Irák, přestože je místem, kde se krev mísí s promarňováním šancí, pohlcuje jako droga. A čaj, i v obyčejném pouličním stánku, mají v Iráku nejlepší na světě.

Pokud něčeho lituji, tak toho, že mi osud nebo můj vnitřní strach nedovolil dokončit příběhy konkrétních lidí, které jsem v Iráku poznal a které jsem si oblíbil. Právě z jejich životů a vyprávění jsou utkány mé reportáže. Když však zemřel Džamál Salmán, můj tlumočník a přítel, neměl jsem téměř šanci se k nim dostat.

Několik z nich už také nežije. Doufám, že ostatní žijí a mají se – na irácké poměry – dobře, ačkoli čistě lidsky jsou jejich životy strašné. Tato kniha je právě pro ně, pro Džamála a pro Krzysztofa.

Paweł Smoleński